

Разговор са генералом Владисављевићем поводом Дана ВОА

Традиција обавезује

Војнообавештајна агенција Министарства одбране баштини традиције и искуства више од девет деценија дуге историје организоване војнообавештајне делатности у Србији. Упркос драматичним историјским околностима и променама, основни задатак Агенције до данас је остао непромењен и обухвата заштиту безбедности државе, али и друштва у целини од спољних претњи. Иако је напредак држава Западног Балкана, остварен у интеграционим процесима, допринео постепеном смањењу конвенционалних, дошло је до повећања значаја асиметричних претњи, међу којима су најзначајније екстремизам, организовани криминал и поједини облици тероризма.

Војнообавештајна агенција обележава свој дан у спомен на 6. мај 1920. године, када је, ступањем на снагу Уредбе о Главном ђенералштабу и ђенералштабној струци, у његовом саставу формирано Обавештајно одељење. Међутим, почеци институционализоване војнообавештајне делатности у Србији везују се за 1884. годину, када је у оквиру нове формације Оперативног одељења Главног ђенералштаба формиран Спољни одсек, намењен за „проучавање земље и војске европских и суседних држава“. Поносни смо на чињеницу да је његов први начелник био тада мајор, а касније војвода и прослављени војсковођа Радомир Путник.

Кроз богату историју служба је, у свим њеним фазама, суштински следила један исти циљ – одбрану државе и остварење њених војних и спољнополитичких циљева. У том смислу истиче се допринос војних обавештајаца ратним успесима од 1912. до 1918. године, али и достигнућа младе југословенске службе која је правовремено осигурала сазнања о припремама Трећег рајха за напад на Југославију. Једнако упечатљиви били су и успеси партизанских обавештајаца, о чему сведочи рад легендарног Владимира Перића Валтера, који је овековечен и на филмском платну. Значајну улогу на обавештајном плану од 1947. године, кроз бројне кризе током „хладног рата“, имала је и Друга управа. Куриозитет представља чињеница да је у том периоду, након конфликта на Суецу, служба први пут почела да пружа обавештајну подршку нашим контингентима у мировним операцијама. Током деведесетих година прошлог века служба је очувала капацитете, о чему сведочи успешно ангажовање пре и током агресије

НАТО на СРЈ 1999. године. Сматрамо да смо и тада „положили испит“, спречавањем стратегијског изненађења и очувањем људских живота и вредних материјалних средстава, што су потврдили и наши тадашњи противници.

Агенција данас

Војнообавештајна агенција, као орган управе у Министарству одбране, формирана је 2004. године. Од тада до данас основе њеног рада у нормативно-правном смислу регулисане су доношењем Закона о основама уређења служби безбедности Републике Србије 2007. године, Закона о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији 2009. године, као и низом подзаконских аката. Посебан квалитет остварен је у области демократске и цивилне контроле, чиме се стварају услови за превазилажење традиционалне дилеме у погледу потребе друштва за транспарентношћу и тајновитошћу рада служби безбедности.

– Будући да је ВОА спољна обавештајна служба, њен рад је усмерен на безбедносне ризике и претње који долазе из иностранства, напомиње директор Војнообавештајне агенције бригадни генерал Драган Владисављевић. – У складу с тим, информисемо државно и војно руководство о реалним и могућим опасностима и намерама страних држава, међународних организација, група и појединаца према нашој земљи, подржавајући на тај начин доношење стратегијских одлука и реализацију спољнополитичких приоритета државе.

Следећи савремене стандарде у обавештајно-безбедносној сфери, ВОА сарађује не само са службама безбедности Републике Србије

већ и са страним обавештајним и безбедносним службама. На тај начин развија се професионално поверење, што омогућава размену ставова и оцена о актуелним безбедносним ризицима и претњама на регионалном и глобалном нивоу. То, могло би се рећи, значајно доприноси бољем разумевању интереса и позиције Републике Србије на међународној сцени, како у билатералним, тако и у мултилатералним односима.

Актуелне претње

На ситуацију у региону Западног Балкана позитивно је утицао напредак који су државе региона оствариле у процесу евроатлантских интеграција и развоју механизма сарадње. Могућност међудржавних војних сукоба стога је сведена на минимум, иако регион још увек оптерећују слабости изазване последицама сукоба из блиске прошлости. Без обзира на то, у региону постоји општи консензус да је безбедност Балкана у највећој мери угрожена савременим прекограничним претњама, пре свега екстремизмом, организованим криминалом, па и тероризмом.

– Доминантан изазов представљају активности религиозних екстремиста, који злоупотребљавају тешко историјско наслеђе и лошу со-

циокономску ситуацију за промовисање верски мотивисаног насиља и догми несвојствених региону, подвлачи генерал Владисављевић. – И етнички мотивисан екстремизам црпи снагу из структуралних слабости држава и испољава се кроз познате сепаратистичке обрасце. Највећа опасност региону у том погледу прети од све израженијих великоалбанских претензија које су уочљиве на Космету, али и у другим деловима региона, где се региструје све чвршће функционално повезивање територија већински насељених албанским становништвом. Посебно забрињава склоност медија и академске јавности да релативизују ту претњу и да је тумаче искључиво у историјском контексту. Као пратећи феномен етничког екстремизма у државама региона јача и десничарски екстремизам, у чијој су основи идеје шовинизма, расизма и нетолеранције. Носиоци те појаве су организације које често окупљају образоване чланове и лако манипулишу следбеницима, залажући се за развијање националног, културног и религијског идентитета на неадекватан начин. Значајан разлог за забринутост представља раст популарности екстремних десничара и могућност њиховог преласка са маргина у главне токове политике.

Иако је организовани криминал претрпео озбиљан ударац разбијањем неколико најзначајнијих мрежа, он и даље остаје значајна претња. Његовом јачању, између осталог, допринела је порозност граница и велика количина наоружања које је преостало након ратних збивања у региону. Вође криминалних структура веома су флексибилне у остваривању циљева, због чега неретко остварују бољу сарадњу него институције које су задужене за сузбијање њиховог деловања. Посебно забрињавајући су индикатори који указују на њихове тежње да корупцијом остваре утицај на политичке токове у појединим државама региона. Такође, све очигледније је јачање спреге организованог криминала и

екстремизма, што се очитује кроз коришћење исте инфраструктуре и капацитета. При томе, кријумчарење наоружања и војне опреме представља значајан изазов, будући да та средства могу бити искоришћена за терористичке акције.

– Иако региону не прети непосредна опасност од извршења терористичких напада, недавни напад на Амбасаду САД у Сарајеву упозорава да та претња не сме бити олако схваћена, рекао је генерал Владисављевић. – Таква тврдња заснована је на значајном присуству радикалних структура, најчешће верских фанатика, од којих су поједини повезани са међународним терористичким организацијама. О томе сведоче бројна хапшења лица пореклом из држава региона и истраге због финансирања тероризма.

Најзначајнији безбедносни изазов за Републику Србију, али и регион, и даље је покушај отцепљења Космета од стране привремених институција покрајинске самоуправе. Запажа се да су сви наведени изазови заступљени на простору Косова и Метохије, које остаје у стању правног и политичког вакуума. Такво стање негативно се одражава не само на безбедност Србије и региона, већ и грађане српске и албанске националности који живе на Космету.

Дакле, може се рећи да претње које угрожавају Републику Србију имају глобални и регионални карактер. Како је само мали број њих изолован искључиво на нашу земљу, определили смо се за кооперативни приступ безбедности. У том контексту, превазилажење изазова који имају прекогранични карактер могуће је једино кроз сарадњу међу државама које деле сличну перцепцију безбедности. Истакнућу још једном да је регионална безбедност достижна и остварива само у оној мери у којој је свака држава у региону способна и вољна да у сарадњи са осталим државама унапређује сопствену и безбедност других. ■